

ԲԱԺԱՆՈՂՅԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
 Պուլկարիոյ համար
 Տարեկան 12 ծր.
 Վեցամսեայ 6 »
 Արտասահմանի հա-
 մար Տարեկան 15 »
 Վեցամսեայ 8 »
 Անկերիկայի համար
 Տարեկան 3 սրշ.
 Վեցամսեայ 1.50 »
 ԿԱՆԻՔԻ ՎՃԱՐՆԵԼԻ

Մանուգրան սուրբ սուրբին
 երեսին համար 40 սանթիմ
 է. իսկ վերջին երեսի հա-
 մար 20 սանթիմ է. երեքին
 անի սեղաններու համար
 20 Օլոյ գեղջ կրչայն:

Վառնայի համար ձեռքի 10 սանթիմ

ՇԱԲԱԹ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻ ԶՈՐԵՔՇԱՔԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Նամակ և դրամ դրկեյ
 ներկայումս անգրիկ

Редакция на вестник
 «Шаржумъ»
 Варна
 Redaction du journal
 «Charjoum»
 Varna (Bulgarie)

Կոմիտեի և յին տրուի

Արտասահմանի ձեռքի
)(20 ՍԱՆԹԻՄ)(

Պուլկարիոյ համար ձեռքի
)(15 ՍԱՆԹԻՄ)(

Ս. ԳԱՐԻԵԼԵԱՆ

Գլխաւոր գործակալ

ՊՈՒԼԿԱՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵՆԷ ԵՐԱՇ-
 ԽԱՒՈՐԵԱԼ ՍՕՑԻԱԼ ԲԱՆԱԳՐԻ ՎԻՃԱ-
 ԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏՈՄՍԵՐՈՒՆ:

Տոմսակ գնել փափագողները կրնան
 իրեն զիմել՝

Զար-Պորիս փողոց Վառնա
 6—25

ԱՌԻԹԵՆ ՕԳՏՈՒՆՔ

Ժամանակէ մը ի վեր կովկաս-
 եան թերթերու մէջ կը կար-
 դանք արձանագրութիւնը հսկայ
 կտակներու, որոնք յասկացուած
 են Ռուսիոյն դուրս գանուող
 հայ վարժարաններու: Երէկ տի-
 կին Նատիրեան մըն էր, որ
 240,000 ռուպլի կտակ մը կը
 յատկացնէր Արարատականի հայ
 վարժարաններուն, այսօր ուրիշ
 տիկին մը, Թագուհի Փանոսեան,
 զանազան ազգային հաստատու-
 թեանց հազարաւոր ռուպլիներ
 կտակելէ ետքը—որոնց մանրա-
 մասնութիւնը ընթերցողը պիտի
 գտնէ Ազգային Բրոնիկի բաժնին
 մէջ—իր հարստութեան մնա-
 ցորդն ալ կը կտակէ Ռուսաստանի
 և «արտասահմանի» մէջ գտնուած
 հայ գարոցներուն:

Արտասահմանի վարժարաննե-
 րուն նիւթապէս աջակցելու այս
 ձգտումը Ռուսահայոց մէջ զօրա-
 ցաւ կովկասի հայ վարժարաննե-
 րուն փակումէն ի վեր: Մեր Ռու-
 սահայ ազգակիցները, որոնք կը
 զգային իրենց սպառնացող վտան-
 քը, որոշեցին իրենց բոլոր ուժը
 տալ զէթ արտասահմանի մէջ
 գտնուած հայութիւնը կենդանի
 պահելու, մանաւանդ անոնց
 գարոցներուն նիւթապէս օգնու-
 թեան հասնելով:

Իսկ այդ գարոցները, ինչպէս
 յայտնի է, նիւթապէս իրացնէ
 աննախանձելի վիճակի մէջ կը
 գտնուին: Մանաւորապէս Պուլ-
 կարահայ վարժարանները ամէն
 տարի անագին փրաններ կը կրեն,
 պարզապէս պիտոճէի անձկու-

թեան պատճառաւ: Ամէն տարե-
 շրջանի սկիզբները մեր հոգա-
 բարձունքը կը սկսին զլուխ ճա-
 թեցնել, հասոյթի ազբուրներու
 մասին խորհիլ, և գրեթէ առանց
 բացառութեան վերջ ի վերջոյ
 իբրևէ միջոց կորոշեն ուսուցիչ-
 ներու ամսականները յապաւել
 առանց խղճմտանքի: Այս յետոյ
 կը սկսին անվերջ խնդիրներ
 դարձնել երկու կառավարիչ
 մարմիններուն, նիւթական պա-
 տասխանատուներու և բարոյական
 պատասխանատուներու մէջ, ու-
 թոնք շատ անգամ ցաւալի ար-
 դիւնքներ կուենան և դառն
 յուզումներու տեղի կուտան: Այս
 պատճառաւ, երբեք ուսուցչա՛ն
 խումբ մը չի կրնար ծրագրական
 շրջան մը բոլորել կանոնաորա-
 պէս, որովհետեւ ամէն քայլին
 նիւթական դժուարութեանց կը
 բաղխի, ու այդպէս պիտի ըլլայ
 որքան ատեն Պուլկարահայ վար-
 ժարանները հաստատուն եկա-
 մուտ ու պիտոճէ չունենան:

Արդ՝ քանի որ այս ցաւը ամէն
 տեղ է, ինչո՞ւ ամէն քաղաքի
 հոգաբարձուները չեն միանար
 հաւաքական փորձեր ընելու, ազ-
 բիւրներ ստեղծելու մասին խոր-
 հելու համար: Այն հոգաբարձու-
 թիւնը որ պիտի յաջողի մեր
 վարժարաններու նիւթական «հաս-
 տատ» ու «անփոփոխելի» պիտոճէ
 մը ապահովել, անփոխաբխելի
 ծառայութիւնը մատուցած պիտի
 ըլլայ Պուլկարահայերուն:

Ու այսօր առիթը ինքնին կը
 ներկայանայ: Կովկասահայ մա-
 մուլը ամէն օր կարճաճանգրէ աբ-
 տասահմանի վարժարաններուն
 մեծկակ դումարներ կուսկողնե-
 րու անունները: Այսօր «Մշակ»-
 անի մէջ կը կարգաւ թէ՛ կովկասիոյ
 այն հայերը որոնք 15 տարի
 առաջ ընդունուելով կը հալա-
 ծեն եղեր վարժարան բանալու
 խօսքն անգամ ընող պաշտօնեա-
 ները, ուսանողները, հիմա, հայ
 գարոցներու փակումէն ի վեր,
 տարօրինակ ոգեւորութեամբ մը
 սկսած են փարիլ իրենց զուսկ-
 ները կրթելու գործին: Կարո-
 չութեան տէր չեղող անհատներն
 իսկ ամենաբուռն զրկանքներով

յանձն կառնեն իրենց տղաքը
 հոգեւոր հայ վարժարան գտնուող
 քաղաքներ զրկելու: Երբեք ու-
 նեւորները ոգեւորութեան, և լիկ
 մրցում մը կայ կարծես գէթ ար-
 տասահմանի վարժարաններուն
 օգտակար ըլլալու:

Որքան ատեն, այդ ոգեւորու-
 թիւնը գեռ չէ մարած, մենք ալ
 աշխատինք օգտուիլ անկէ: Թող
 Պուլկարիոյ բոլոր հոգաբարձու-
 ները պատգամաւորութիւն մը
 կազմեն կովկասիոյ կեդրոնները,
 Մոսկուա և այլուր շրջելու, և
 ազգային վարժարաններուն հա-
 մար նուիրատուութիւններ հա-
 ւաքելու: Մենք ապահով ենք որ,
 Ռուսահայ հարուստները անտար-
 բեր չի պիտի գտնուին անոր հան-
 դէպ, մանաւանդ երբ կաթողի-
 կոս, Խրիմեան Հայրիկն ալ իր
 կողմէ յանձնարարած ըլլայ այդ
 պատգամաւորութիւնը: Երբեք
 թիւն մը պիտի ըլլայ իրենց հա-
 մար հեռու աշխարհներէ եկած
 այս դիմումը, հաճելի, նուիրա-
 կան նորութիւն մը, ուրիշ պիտի
 զգածուի ամէն հայու սիրտ:

Օգնութեան ձեռքը ինքնին կը
 կարկառուի արդէն: Գիտնանք
 առիթէն օգտուիլ, և Ռուսահայ
 բարերարներու ուշադրութիւնը
 մեր վարժարաններու վրայ եւս
 դարձնել տալ:

ՇԱՀԱՊ

ԳԻՍԱԿԸ

Բարեկենդան է այս շաբաթ,
 անխնայ կեր ու խումբի, խնդու-
 թեան ու զուարճանքի, դարձ
 դարձիկ պարերու, բազմերփ-
 եան տարազներու այլանդակ
 հուպանքի ցուցադրութեան
 ժամանակ է այս շաբաթ:

Բագոսի և Սատուրնոսի նուիր-
 տած տօներու պարզ շարունա-
 կութիւնն է ասիկա. զօր կը կա-
 տարեն խելայնգօրէն Արեւելքի
 և մանաւորապէս Արեւմուտքի
 ժողովուրդները:

Բագոս գինիին աստուածն էր,
 իսկ Սատուրնոս՝ Արամազդի հայ-
 րը:

Բագոսի քրմուհիները տարին
 անգամ մը իրենց աստուծոյն
 սահմանած էին տօն մը՝ զօր կը
 կատարէին մեծահանգէս և խն-
 լայն խանդավառութեամբ: Գը-
 լուխին կանանչ բազմոցներով
 զարդարուն՝ ձեռքերին thyrse
 բռնած, հերարձակ կը վազու-
 տէին հոս ու հոն, հրապարակնե-
 րու և փողոցներու մէջ կը պա-
 րէին, կատստէին, և սուր ճիչե-
 րով ու աղմուկներով օդը կը
 թնդացնէին: Այս տօները տեղի
 կուենային Եգիպտոս, Յունաս-
 տան, նա մանաւանդ Իտալիա:

Սատուրնոսի տօները կը կա-
 տարուէին Հռովմի մէջ դեկտ-
 16էն մինչեւ 18: Սատուրնոս,
 իր Արամազդ որդիին ձեռքով
 երկինքէն արտաքսուած, կու-
 գայ կը հաստատուի Լատիոմ,
 ուր առաջին անգամ մարդկային
 հաւասարութեան հիմը կը դնէ:
 Հաւասարութիւնը հոչակուած
 օրը, ժողովուրդը ամէն տարի
 մեծամեծ տօներ կը սարքէր.
 գերիներն իսկ՝ գոյնզգոյն պա-
 րեգօտներ հազած՝ իրենց մե-
 ծերուն պատկերները ու ձեւերը
 կը ցուցադրէին, նոյն օրը ա-
 մէն անհատ կատարեալ ազատու-
 թիւն կը վայելէր խօսելու, շար-
 ժելու և գործելու:

Բագոսի և Սատուրնոսի տօները
 փոխանցուեցան արեւելքի և մաս-
 նաւորապէս արեւմուտքի ժողո-
 վուրդներուն:

Սակայն մարդկութիւնը, որ
 միշտ սիրահար է նորութեան,
 այդ գունազոյգ տարազներուն
 վրայ աւելցուց վերջերս դիմակ
 մըն ալ: Ու դիմակը, որ միայն
 բարեկենդանի շաբթուան համար
 կը գործածուէր, մտաւ մարդ-
 կային ամէն գործերուն մէջ ան-
 խախտ: Գիմակ խօսքի մէջ, դի-
 մակ գործի մէջ:

Բասներորդ դարը մտանք դի-
 մակով: Հայը շարժուեցաւ, կու-
 չուպտուեցաւ, իր վարդազոյն
 արխնով ներկեց ու կը ներկէ
 տակաւին իր հայրենի հողն ու
 Պոլսոյ սալայատակները: Եւրո-
 պան մարդասիրութեան դիմակին
 տակ թող տուաւ կարմիր Մար-
 դուն որ իր գազանային մար-

գախտոյ, բոսնիայի գործը շա-
րունա է անխափան: Թրանսիլ-
իւրի քննութիւնն աւանդաբար
թիւնը պահելու միակ նպատակով
կուեցաւ ու կը կատարուի
իրմէ շատ ու շատ բարձր ուժի
գէտ, և այսօր այդ անհաւասար
կասէն յոյնք ապրաստած
օգնութիւն կը խնդրէ և բոսնիայի
մարդասէր ազգերէն: Բայց ա-
նոնք խորին ցաւակցութեան գի-
մակին տակ սահմակած թող կու-
տան որ Ալպրոն իր հակամարդ-
կային գործն ի գլուխ հանէ ա-
նաբեզի:

Եւրոպան, լուսոյ և յառաջգի-
մութեան առաջնորդն, քաղաքա-
կրթութեան գիմակին տակ յօշ-
յօշ կը պատուէ՝ սրտի ամենայն
հանդարտութեամբ՝ երկնից կայս-
րութիւնը:

Այսօր քսաներորդ յարուն
սկիզբը բոլոր մարդկութիւնը,
կարծես, հրաւիրուած է տիե-
զերական պարահանգէսի մը,
ուր հրաւիրեալները գրեթէ առ-
հասարակ գիմակաւորուած են:
Մայրիկի է որ շատ շատ վեր-
ջանար այդ պարահանգէսը և
մարդկութիւնը ճակատարաց ու
անդիմակ ողջունէր քսանըմէկ-
երորդ դարը:

ՀՈՒՐ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԱՒՐԻՉ, 14 Յունուար

«Անձրեւ է գալիս», ասում է
առածը, գաւթարի կանանց
Բարեգործական ընկերութիւնն
է:

Քանի՞ քանի՞ անգամ գրել է
մամուլի մէջ որոշ նկատուող-
թիւններ, քննել նրա ամ-
բողջ գործունէութիւնը, և երեւան
հանել յայտնի ղեկավարները ու
կեղծիքները:

Չեմ ուզում անցեալներից յի-

շել, որ կրկնութեւն չլինի, մի-
միայն իր վերջին արած առաջ-
գիմութեանը... շնորհաւորում
ենք փոխանակ, գոնէ կուսակ-
ցական խանդով կուելու, բնդ-
հակառակը բոլորովին մեռած են,
ինչպէս ցոյց է տալիս իրանց
գործունէութիւնը:

Այն մարդիկ, որոնք ղեկավա-
րում են ընկերութիւնը, այսօր,
միեւնոյն ժամանակ ներկայանում
են և իբրև յեղափոխականներ:
Փակագծի մէջ յիշենք, որ եթէ
մի գրական առաջարկութիւն
արի նայնիսկ իրանց կուսակից-
ների կողմից, թագնելու հա-
մար միան ծակը հաղարներով
կառնեն, որով և յարգելի տիկին-
ներին տանում են գէպի խորխո-
րատ, անդունդ:

Ընկերութիւնը 1898—99 ու-
սումնական տարում, իր մանկա-
պարտէզը յանձնել էր կուսակա-
րելու Օր. Փուլինեանին, և
«Շարժում»-ում գրեց թէ ինչ-
պիսի ամարգի կերպով ընկերու-
թիւնը վարեց յարգելի օրիորդի
հետ, և հէնց այդ օրից սկսեց
ընկերութեան անկումն և ցոյց
տեց իր ինչ լինելը, Յանկարծ,
Փուլինեանից յետոյ վարձում է
վարձուհի մանկապարտէզի հա-
մար մէկին, որ մի բան չէր ներ-
կայանում և բոլորովին հակա-
պատկերն էր իր մտաւոր պաշա-
րով:

«Չը գտանք ուրիշին, աւելի
լուին», ահա նրանց թոյլ է ո-
ղորմելի պատճառաբանութիւնը,
պատճառաբանութիւն որ յատուկ
է ինքնասիրութիւնից զուրկ
մարդուն, բաւեր որ ցոյց են
տալիս իրանց անկարողութիւնը:

Մամուլը իր գերը, ի հարկէ,
կատարել էր, ոչ ոք, կարգալով
այդ, չէր համաձայնում յանձն
տանել մանկապարտէզում վար-
ժուհու պաշտօն վարելը, և դա
մի ապտակ էր յարգելի տիկին-
ներին, որ մինչև մահ չի պիտի
մոռանան ի հարկէ, եթէ ունին

ինքնասիրութեան գէթ մի փոքր
կայծ:

Մի ապտակ եւս հասարակու-
թեան կողմից. նոյն 1899—1900
ուսումնական տարում մանկապար-
տէզ ուղարկեցին շատ քիչ թով
աշակերտ աշակերտուհիներ ի
հարկէ, համեմատելով նախկին
տարիների հետ: Յանկարծ 45ից
իջնում է 20ի, և որոնք ուղար-
կում էին ընտանեկան զանազան
պայմաններից ստիպուած:

Էլի խորխորատ, 1900—1901
ուսումնական տարւոյ համար,
վարձում են վարձուհի, որի ա-
նունը աւելորդ է նոյնիսկ յիշել,
մէկին, որ իր ամուսնու հետ ան-
ցած տարիներում ամեն տեսակ
սուր միջոցների գիմեցին, որ-
պէս զի Լիլուայի հոգաբարձու-
թիւնից կորչեն իրանց 2 տար-
ւոյ բռնիկը. ինչ կեղծ պայմա-
նաթղթեր, ինչ պատարան,
վերջապէս ամեն ճիգ գործ գրին
զարոցին նոյնիսկ վնասել: Այդ
ամուսինների հոգաբարձու-
թիւնը վնասել էր իրանց անբա-
րոյականութեան համար:

Չը նայած ամեն ջանք գործ
էին գրել, ուրիշին վարձելու
կովկասում, մինչև անգամ մի
քանի տեղ յարգելի նախագա-
հուհին թոյլ էր տել անելու:
«Մեր հակառակորդներին ցոյց
տալու համար պատրաստ ենք
մեծ գումար ծախսելու, և նա կար-
ծում է այդ վարձուքով գէպի
հասարակութեան դրամները,
վրէժ լուծած կը լինի: Երանի՜ թէ
ունենային այնքան քա՛նութիւն,
ցոյց տալին որ իսկապէս զուրկ
չեն... բայց բոլորը ի դերեւ
ելաւ:

Դարձեալ խորխորատ, Այժմ
մեր ձեռքին է ընկերութեան
99—900 տարեշրջանի տեղեկա-
գիրը, որ ձկուտ է մի շատ ո-
ղորմելի յառաջարանով, որ
մարդ կարգալիս՝ արդէն հաս-
կանալի է լինում ընկերութեան
ներկայ ողորմելի գրութիւնը:

Ի միջի այլոց ընկերութիւնը գը-
րում է նոյն յառաջարանում «չը
տեսնուեցաւ մի անկախակալ,
անկեղծ ու բարեկիրթ քննադատ
որ անձնապէս կամ գրուոր ներ-
կայացնէր իր նկատուողութիւն-
ները գործառնութիւնների հա-
մար և կամ «բաց» ստորագրու-
թեամբ մամուլի միջոցաւ պար-
զէր, բացատրէր իր կարծիք-
ները, գիտողութիւնները ու
խորհուրդները»:

Շատ սքանչելի նախագատու-
թիւններ, բայց թէ որքան ձըշ-
մարտութիւն հն պարունակում
իրանց մէջ, ահա հարցը:

ՆՈՐԱԹ
(Շարունակելի)

ՀՈԳԱՐԱՐՁՈՒՆԵՐՈՒ
ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌՈՒԻ

Վարդ կիրակի, փետրվար 11ին,
թաղապետութեան ընտրութեան
հետ, պիտի կատարուի նաև հո-
գաբարձութեան ընտրութիւնը:
Ա՛խ ատ հոգաբարձուները,
ինչե՞ր քաշած են ու կը քաշեն
վարժարանները շան չի հասկցող
մարդու մտիկ շընոյ. ինքզինք-
նուն հաւնած, քառակուսի մար-
դակերպ հոգաբարձուներու ձեռ-
քէն:

Օր նոր, ուսուցիչ նոր, ծրա-
գիր նոր, մեթոտ նոր, ճարի
չանցնիր որ մեր վարժարաննե-
րու մէջ հոգաբարձուական հըս-
կայ աւելը չի քէ, չի տանի
նախորդ տարուան բոլոր մնա-
ցորդները, ինչ կուզէ թող ըլ-
լայ, բարակին յայոյ շիկայ:
Եթէ մեր հոգաբարձուները նոյն
փութկոտութիւնը ունեցած ըլ-
լին նաև իրենց խանութի տես-
րակներուն մէջ, տարեգլխուն,
«պիլանչօրին» մնացորդն ալ աւել-
լու նոյն «անշահախնդրութեամբ»,
չիտակը ոչ մէկ դժգոհութիւն կը
յայանէի հոս: Բայց չէ, «քէսէին
խօսքը մի ընէք»:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՕԳՏԱԿԱՐ ԵՒ ՀԱՐԿԱՌՈՐ Է
ԱՐԳԵՅԹ ԹԻԱՆՃԱՆ ՈՒ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

III

Այդ ուղղութիւնը իր ուժը, իր
բարերար ազդեցութիւնը համեմատա-
բար աւելի զօրեղ կերպով ցոյց տուց
1899—1900 ուսումնական տարում.
աշակերտ աշակերտուհիները ընթեր-
ցանութեան անյադ փափագ ու սէր
էին ստակ, հարցասիրութիւնը
աչքի ընկնող և չափազանց միտա-
բական էր բոլոր դասատուներին հա-
մար. ամեն տեղ, ամեն բանում մեր
խօսակցութեան առարկան փոքրիկ-
ների զգալի յոռաջգիմութիւնն էր:

Հարցասիրութեան շատ օրինակնե-
րից մէկն յիշեմ. որ իմ կարծիքով
ցոյց է տալիս մատուցութեան ուժ. —
տղայոց երրորդ դասարանում (ղեկել որդ
սարի) բնախօսութեան դասին երբ
պարզեց, թէ արեւը արտաքին օ-
գին հանդիպելի լեռգանում է, իս-
կայն մէկը թոյլուութիւն խնդրեց և
հարցրեց. «մեր երակներին ու թո-
քերի մէջն էլ օդ կայ, ինչո՞ւ արեւը
նրանց մէջ չէ լեռգանում». թէև ի-
րանք աշակերտները ցոյց տին երկու
օրի տարբերութիւնը և ուրիշ զա-
նազան պարագաներ, շնայած դրան,
ինձ զարմացրեց այդ խելացի հարցը.
այդ գիտող հայեացքը. ուրիշ զպրո-
ցում էլ աւանդել էի նոյն առարկան
բայց երբէք այդ տեսակ տիպիկ ու
խելացի հարցի չէի պատահած: Դեռ
չեմ ասում աշակերտական այն ընկե-
րութիւնների մասին, որոնք զպրո-
ցից գուրս էլ պարբերաբար հաւա-
քում են երբեմն սրա, երբեմն նրա

տանը և իրանց մատչելի գրքեր են
կարդում, այս ու այն նիւթի մասին
խօսում. այս տեսակ գէպերում դաս-
տիարակը կամ ուսուցչի ներքից մէկը
ներկայ է լինում. դրանցից էլ պար-
զել է, որ գիտեն կանոնաւոր կեր-
պով վիճել, դատել. տղայոց Բ. և Գ.
դասարանցիները հակալիզական և
չխողների ընկերութիւն են կազ-
մել. զեռ չեմ ասում, որ 1893—99
ուսումնական տարում սկսած դաս-
ցական հանդիպը (Արագիր) 1899—1900
ուսումնական տարում սկսելի լուրջ
ու կանոնաւոր էր տարում շնորհիւ
իրանց ձեռք բերած մտապաշարի, իմ
և առ հասարակ ամբողջ ուսուցչական
խմբի խորին համոզմունքով Լիլուա
քաղի երկսեռ դպրոցների սխիթարա-
կան յարաբերութիւնը հետևեալի և
այն աւարկայական մեթոդի, հետևե-
լով և անօգուտ ֆենոլոլոգիայի և
քաղաքական ոչնչանալուն:

1898—99 ուսումնական տարւոյ

տեղեկագրից մէջ բերեմ, որ փոխադ-
րողների ընդհանուր տոկոսն էր
45 0/0, մինչդեռ 1899—1900 ուսում-
նական տարւում 64 0/0. ուրեմն
1899—1900 ուսումնական տարում
100ից 10 հոգի աւել են փոխադրուել,
քան 1898—99 ուսումնական տարում.
այս աւելանալն էլ, իմ կարծիքով,
ամենահաւանօրէն առարկայական մե-
թոդի շնորհն է և թանջանների ու
քննութիւնների սպանալիքներից ու
ճնշումներից ազատ մնալը. թէ ինչո՞ւ
1898—99 ուսումնական տարում հա-
մեմատաբար աւելի քերն են փոխ-
ուել, դա կարելի է բացատրել նրա-
նով, որ այդ տարում դեռ բոլորովին
անցած չեն եղել յայտնի վարդու-
թեան ու դասատուների թողած ազ-
դեցութիւնը, որը հաւանօրէն աստի-
ճանաբար էլ պիտի ոչնչանայ:
Ներկայ 1900—1901 ուսումնական
տարում էլ «Հայկազեան» ու «Թա-
մարեան» երկուսն զպրոցները նոյն

Գառնանք մեր նիւթին, վառ- նացի բարեկամներ, առանկով գործ առաջ չերթար, ու է բան մը ընելէ առաջ, քիչ մը խոր- հինք, նպատակնիս հասկնանք ազէկ մը և յետոյ անոր համե- մատ գործենք:

Ինչ է մեր նպատակը հոգա- բարձու ընտրելով:

Ամէնքնիդ ալ անկասկած կըն- դունիք թէ՛ մեր նպատակը վար- ժարանին կանոնադրութիւնը, յառաջիկայումս ինչ և արգիւնա- ւոր վիճակի մէջ գրուիլն է, Եւ ատոր համար աշխատող, շոհո- յութեան տրամադիր, գործէ հասկցող խելացի մարդիկ պէտք են, մէկ խօսքով իրենք զպրոցի երես տեսած մարդիկ, գոնէ մե- ծամանութեամբ, որոնք իրենց մէջ միացուցած ըլլան նաև բարեխղճութիւնն ու ազնուու- թիւնը:

Փառք Աստուծոյ հիմայ մենք ունինք այդ սոսակ մարդիկ, «մոմո վառելու պէտք չիկայ» դա- նոնք գտնելու համար, բարեա- յակամութիւնը միայն կը բաւէ: Կուզէ՞ք որ ես ցանկ մը ներկա- յացնեմ, առանց երկար խորհե- լու, առաջին գրչիս եկած անունը գրելով: Ահա առաջիկայ:

- Յակոբ Մալեան
- Փիլիպպոս Հալաճեան
- Յովակիմ Թովմասեան
- Յարութիւն Հաճօրեան
- Միհրան Զգօնեան

Գիտնանք մեր սուած քուէին արժէքը, մեքենաբար թուղթ մը չի ձգենք տուփին մէջ: Դա- րունակ զժողովուրդ չենք կրնար օգտակար ըլլալ մեր պղտիկ եղ- բայրներուն: Մենք մեր պարտա- կանութիւնը կատարել գիտնանք ու ապագայ պատասխանատուու- թեան սլաքները թող չի ծակ- ծկեն մեր խղճերը:

ՄՈՒՐԱՏ-ՍՈՒՐԱՏ

—)(—

ուղղութեամբ առաջ են գնում. նրանք առանց կանգ առնելու պէտք եղած փոփոխութիւններ ու նորութիւններ մտնում են, բայց միշտ հաւատարիմ մնալով իրանց սկզբունքին, հրանց ուղղութեան զխառն կէտերին:

Գուցէ ոմանք ասեն, թէ «Թա- մարեան» օրիորդաց դպրոցը հինգ տարւայ դասընթաց ունի, իսկ «Հայ- կաղեան» աղայոց դպրոցն էլ եօթը տարւայ դասընթաց՝ ընդամենը մօտ 260 երկսեռ սաներով, զրանք փոքր բաներ են. բայց որպէս թէ անկա- բելի է նոյն սխալմը գործարկել թե- մական դպրոցներում, որոնք սովորաբար 9 տարւայ դասընթաց ունին: Այս տեսակ մտածողները չափից դուրս սխալում են. ահա թէ ինչո՞ւ. — Ինքս 1896—97 ուսուցական տարում ուսուցիչ եմ եղել Երեւանի թեմա- կան դպրոցում. իմ փորձերից դուրս եկաւ, որ իմ անցած առարկայական մեթոտով տարւայ վերջը այնպէս լաւ

ՌՈՒՍԱՑ ԻՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ

—

Կայսեր անունով նշանակւած քրի- նութիւնը սկզբում շատ յոյսեր է խոստանում, բայց վերջը ապարդիւն մնում, բարձրագոյն ներուժը դառ- նում է մի տեսակ ֆիկցիա, որովհե- տեւ շատ ուսանողներ բանտի խոր- քերից չեն ազատուի, շատերն աք- սորում են, շատ շատերի առաջ էլ զպրոցի դռները փակ են մնում: Ի հարկէ սիրող կարգերն էլ չեն փոխվում:

Սեպտեմբերին նորից սկսւում են փոքրիկ խլրտուներ և Պետերբուրգի ու Մոսկովայի համալսարանների լա-ւագոյն պրոֆեսորներից շատերը թողնում են իրանց ամբիոնները: Սակայն այս անգամ բանը բացար- ձակապէս ցոյցի չի հասնում:

Միևնորոգը հետզհետէ խաղաղվում էր, բայց այդ խաղաղութիւնը միայն արտաքին էր, որովհետեւ ուսանող- ների բողոքող ոգին լուր էր միայն ժամանակաւորապէս, բայց ոչ ընդ միշտ: Նա միայն բարեբաւակ ա- ութի էր սպասում որպէս զի նորից բռնկէ բուռն առեւտրութեան կրակը: Հէնց ներկայ ուսանողական տա- րեքը ներս սկիզբներում փոքրիկ շար- ժումներ տեղի ունեցան թէ Պետեր- պուրգում են թէ Կիւեում:

Պետերբուրգի շարժման պատճառը տիրահոյակ Սուվորինն էր, որ իր ժանգոտ գրիչը մի օր հայերի դէմ է ուղղում. մի օր լեհացիները, մի ուրիշ օր էլ ֆրիւնների կամ հրէաների: Այս անգամ փորձում է նա իր հոսած գաղափարները կոնսուրվացիայով անցկացնել հասարակութեան մէջ, ահա թէ ինչպէս:

— Դա Պետերբուրգի «Մալոյի Թէ- ազր» զրիբկատորն է, ուստի եւ զա- նազան միջոցներով յաջողեցնում է բեմ դուրս բերել (նոյեմբերի 23ին) մի անամօթ պատկեր «Գոնդրապա- տիկոս», որի մէջ զգուշի գոյներով պատկերացրած է հրէական ժողո- վուրդը: Հանդիսատես հասարակու- թիւնը որոնց թում բազմաթիւ ու- սանողներ, հէնց առաջին գործողու- թեան ժամանակ աղմուկով բողոքում են Սուվորինի անամօթ վարժուքի դէմ եւ խանգարում ներկայացումը: Դրանից յետոյ ուսանողներն ի-

գիտեն, լաւ են յիշում հոգեբանու- թիւն, մանկավարժութիւն, ֆի- զիկա, որ երբեք կարիք չկայ քննու- թիւն տալու, բայց եւ այնպէս քրի- նութիւն եղաւ ընդունուած սովոր- լութեան համաձայն (պէտք է ասեմ, որ 1896—97 ուսուցական տարում Երեւանի թեմական դպրոցում քննու- թիւն եղաւ միմիայն վերջին դասա- բանում): միևնոյնը կարելի է ասել ուրիշ առարկաների վերաբերմամբ, եթէ այդ մեթոտով են անցած: Ես միանգամայն համոզւած եմ, մաղա- չափ էլ չեմ կասկածում, որ ինչպէս մինչեւ Գ. ու Դ. դասարան (6 ու 7 տարւայ դասընթացը) նոյն մեթոտով կարելի է անցնել մի կողմ թողնե- լով թեմականի ու քննութիւնների ապարդիւն-իլան կարողութիւնը, այնպէս էլ նոյն կերպով կարելի է վարել թեմական դպրոցների եւ այլ միջնակարգ ուսուցարանների հետ:

րանց ժողովներում վճռել են հաւա- քական գրաւոր գիմում անել 1 «հե- զինակների ընկերութեան» եւ խնդ- րել անարժան հրապարակախօս Սու- վորինին անդամակցութիւնից զր- կել, 2. Ֆրանսիական Պրեզիդենտին եւ խնդրել անամօթ հրապարակա- խօսին զրկել «Պատուաւոր Լեզիոնի Ասպետի» անդամից 3. ուսուց թատ- րոնական ընկերութեանը եւ խնդ- րել դատի ենթարկել այն դերասան- ներին, որոնք յամարձակել են այդպէս յանդուգն վարել հասարա- կութեան դէմ:

Սակայն այդպիսի բարոյական մի- ջոցները կունենան արդեօք մի որոշ հետեւեալք. ամօթանքի ու զգուշութի գէթ մի նշոյլ կը զգան արդեօք Սու- վորին եւ tutti quanti. դժուար է հա-ւատալ:

Կերեւի շարժման պատճառը հե- տեւետիւն էր:

Աշունը Ղրիմում կայսեր կեանքի դէմ փորձ է կատարում, բայց ան- յաջող անցնում... Սուզարկութիւն- ների ու ձերբակալումների ծայրը հասնում է Լեհաստան: Վարչաւա- յում երեք մարդու կախաղան են բարձրացնում: Կիւեում ձերբակալում են բազմաթիւ ուսանողներ, Տեղի են ունենում ժողովներ, խորհրդակ- ցութիւններ, ուսանողութիւնը հա-ւաքում է համալսարանի եւ հրաւի- րում է բեկատորին մի հարցի մասին բանակցելու: Սակայն բեկատորի փո- խարէնն պալիս է ժամտարմաների գնդապետի իր գիտությունով եւ շա- փազանց կոպիտ ձեւերով սպառնա- լիքներ կարգում... Մի քանի օր դառախօսութիւններն ընդհատում են, Բայց վերջը նորից սկսվում, Սակայն այդ շարժումն էլ էժան չի նստեց ուսանողներին: Լուսաւորու- թեան նախարար հիմնելով 1899 թիւի յուլիսի 29ին հրատարակւած օրէնքի (1) վրայ, մօտ օրերս հրատա- րակվել է հետեւեալ դատաւճիռը:

Կլիսաւոր խոտվարներին 2ին երեք տարով, 3ին երկու տարով եւ 176ին մէկ տարով զինուորական ծա- ույութեան մտնել: Մնացածնե- րից 176 հրապարակական նախատիք կարգայ եւ ուսանողական արտօնու- թիւններից զրկել:

Ահա այդպէս է պատժում հզօր մարդն

(1) Հրատարակուած է ուսանողա- կան խառնակութիւնների առիթով:

Մեր դպրոցներում ընդունւած սիս- տէմը այս երկու տարւայ փորձով ա- պացուցանում է, որ թեմականները ու քննութիւնները փոխարինող մի- ջոցներ կան. երբէք պէտք չկայ ստիպւած գործարկել այդ միջոց- ները, ինչպէս Պ. Բալազեանը եւ ու- ըրիչներն են կարծում: Միւս կողմից այն էլ պարզ պիտի լինի, որ Արեւ- մանան Եւրոպայում վաղուց այդ ուղ- յութեամբ առաջ գնացող դպրոցներ կան, որոնք ընդունում են ներկայ մանկավարժութեան պահանջները, լսում են ընդհանուր առողջապահու- թեան օրէնքներին, մասնաւորապէս դպրոցական առողջապահութեանը:

1900 թիւի սկզբին էր, որ Ռու- սաստանում լուսաւորութեան մի- նիստրի առաջարկութեամբ մի յանձ- նատուրով կազմակերպուեց քննութիւն- ների մասին իր կարծիքն յայտնե- լու. յանձնատուրովի մշակած ծրագրով քննութիւններն ու վերաքննութիւն

իր հանգիստը խանգարողներին: Այս պատժում է եւ կը պատժի, բայց երբէք չի կարողանայ այդպիսի խիստ միջոցներով ուսանողական շարժումներն արմատախիլ անել, բռնութեան լծի տակ հեծողների բողոքն ընդհատել...

ՌՄՐԱԿՈՄ

ՎԱՐՂԱՆԱՆՑ ՀԱՆԴԵՍԸ

Հինգշաբթի օր եկեղեցւոյն մէջ կատարուեցաւ վարդանանց հանդէսը: Եկեղեցիին աւարտումն ետքը, վար- ժարանին երկսեռ ուսանողութիւնը զոյգ զոյգ շարուած՝ եկեղեցի իջաւ «Կուուեցէք տղերք»ը երգելով: Առկե-ւէն աշակերտուհիները կը քայլէին, որոնց կը հետեւէին աշակերտները եւ երկուքին մէջ, տղայ մը կը կրէր հայ- կական գրօջակը: Եկեղեցւոյն մէջ երկսեռ խառն բազմութիւն մը լեց- ուած էր արդէն:

Հանդէսը սկսաւ աշակերտներուն երգերով, որոնցմէ ետքը սաներն ու սանուհիներն այլեւայլ արտասանու- թիւններ ըրին, երգերով ընդմիջ- ուած:

Հանդէսը առ հասարակ լաւ տպա-ւորութիւն թողուց. աշակերտները իրենց արտասանած կտորներուն մէջ մասամբ յաջող էին: Հասարակու- թիւնը ուրախ ու ոգևորուած մեկ- նեցաւ եկեղեցիին, զո՞ իր ազգին անցեալ փառքերուն վրայ անդրա- դառնալու եւ զանոնք յիշելու առիթը ունեցած ըլլալուն համար:

Հանդէսը շատ գեղեցիկ վերջբա- նով մը փակուեցաւ, ու է՛ն գողտ- րիկ տեսարանն էր այն պատկերը, երբ «Մեր Հայրենիք»ը արտասանող գրօջակիւր աշակերտուհին իր ձեռ- քով բանուած գրօջակը յանձնել ըն- կերով, զայն Մայր Հայրենիք կոռե- լու ուղարկելով:

Աշակերտները եկեղեցիէն դուրս, վարժարանին սանդղակներուն վրայ գրօջակին շուրջը հաւաքուած՝ կրկին երգեցին «Կուուեցէք տղերք»ը, որով հանդէսը փակուեցաւ:

(վերջինն էլ Լիւլաւ թաղի երկսեռ դպրոցներում գոյութիւն չունի 1838— 1899 ուսուցական տարւանից) պիտի վերացէին, փոխադրութիւնները կատարէին, տարեկան աշխատանքով, թէեւ այդ ծրագրի մի մասն ըն- դունեց, բայց էլ ի զգալի կերպով քննութիւնները թեթեւեցան:

Թո՞ղ ընթերցող հասարակութիւնը չկարծէ, թէ Լիւլաւ թաղի «Հայկազ- եան» ու «Թամարեան» երկսեռ դպ- րոցները մենք համարում ենք ամեն պակասութիւններից ազատ, մի կա- սարեչախոյ, ո՞չ, դա կատարեալ յան- դգնութիւն կը լինի. միայն մեր խո- րին համոզմունքով նրանք համեմա- տաբար աւելի լաւ, աւելի կանոնա-ւոր մանկավարժական հիմքերի վրա են գրւած, քան թէ թեմականների ու քննութիւնների կողմնակից դպ- րոցները:

Տիգրան Ռաշիմեան (Շարունակելի)

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Վեհափառ կաթողիկոսը թոյլատրեր է ներսեան գարոցի նոր շինութիւնը կառուցանել վանքի եկեղեցու մօտ գտնուող գարոցապետական հողի վրայ:

Մօտ օրերս վեհափառը այն իմաստով յատուկ կոնդակ պիտի սոյն հոգարարձու թեան:

— Ներսեան գարոցի հոգարարձու թիւնը որոշեր է ինքզնիք Մանդինեանին տարեկան թոշակ յատկացնել 600 ռուպլի ցմահ:

— Անցեալ հինգշաբթի գիշեր ըստ յայտարարութեան, տեղի ունեցաւ քաղաքիս վարժարաններուն ի նպաստ ընտանեկան պարահանդէսը: Բաւական կոկիկ հասոյթ մը գոյացեր է, մօտ 1000 ֆր. զուտ:

Պարահանդէսի մրցանակները շահեր են Իսլամական երկու քոյրերը:

— Հաւաքարի մէջ մեռեր է Տիկ. Թագուհի Փանոսեան, և հետեւեալ կուսկը կարգադրեց 10,000 ռուպլի արժողութիւն ունեցող սուներ կտակեր է ներսեան գարոցին, և ասկից զատ կարգադրեր է որ մնացած գոյքերը ծախուին և գոյացած գումարէն 4000 ռուպլի յատկացուի ներսեան գարոցի թողած տանը նորոգութեան համար: 2000 ռուպլի Երեւանի թեմական գարոցին, 2000 ռուպլի Փ. Ջանեանցի անունով հիմնուած որբանոցներուն, 1000 ռուպլի Թիֆլիսի մէջ հիմնուելիք ժողովրդական տանը: 2000 ռուպլի Քամոյեան եկեղեցւոյն, 3000 ռուպլի Թիֆլիսի երեք համբարներուն (այդ գումարի սովորով ալքատ ալիկներուն օժիտ աւուր համար) և որոշ գումար մըն ալ իր ազգականներուն: Եթէ մնացորդ ըլլայ, այն ալ պիտի յատկացուի Ռուսաստանի և արտասահմանի գարոցներուն:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թ Ո Ւ Բ Ի Ս

Իսկիւպէն կը հեռագրեն թէ քաղաքին մէջ գտնուած քահանայ մը Մաննովիլ անուն, ծանրապէս վիրաւորուեր է օր ցերեկով փողոցին մէջ պուլկարի մը կողմէ, որ կը կարծուի թէ մականգոնական կօմիտէի անդամներէն մէկն է: Եւ որովհետեւ մինչեւ հիմա պուլկարներու կողմէ կատարուած սպանութեան շարքին մէջ բոլորովին նորութիւն մըն է ասիկայ, ուստի ամբողջ զաւաստը սաստիկ իրարանցումի մէջ է: 20—30 սպաննուածներ և 50 հատ ալ վիրա-

ւորուածներ կը հաշուուին նոյնանման պարագաներու մէջ:

Ս Պ Ա Ն Ի Ա

Մատրիտը խաղաղ է բայց գաւառներու մէջ մանաւանդ Սէվիլի և Վալանսի մէջ խիստ հսկողութեամբ կը վարուին:

Մատրիտի թերթերը բացարձակ լուծուին կը պահեն գաւառներու դէպքերու մասին որովհետեւ զինուորական գրաքննութիւնը ժէնէրալ Վէյլերի յայտարարութեան համաձայն արգիլած է յուզում յառաջ բերող ու է գրութեան հրատարակումը:

— Ժէնէրալ Վէյլերի հրամանով «Բրոկլիբեսո» հանրապետական լրագրին բոլոր խմբագիրները ձերբակալուեր են և խմբագրատունը կնիքի տակ գրուեր է: Այդ թերթը քիմիական ֆորմիլ մը հրատարակած էր որով փուչոցները կարելի պիտի ըլլար ձիերը սասկեցնել և հեծելազօրքերուն գործունէութիւնը պիտի արգիլէին:

Լ Ե Հ Ա Ս Ս Ա Ն

Գերմանական կառավարութիւնը կը շարունակէ կասաչօրէն հալածել Լեհական տարրը: Գերմանական պաշտօնեաները Բօզէն և ուրիշ լեհական քաղաքներուն մէջ խնուծութիւններէն զրատեր են մազմաթիւ գոռնուոր խաչելութեան պատկերներ: Խաչին ստորտը նկարուած է եղբոր շղթայակապ սղաւոր կին մը, խորհրդանշան Լեհաստանի որուն գրոշակները գետնի վրայ տարածուած կը մնան պատահաւորապէս: Այս գրոշակներուն վրայ նշանակուած են եղբր Լեհաստանի բաժանման և լեհական շորս ապստամբութեան զանազան թուականները: Իսկ խորը կերեւայ եղբր լեհական սպիտակ արծիւը Վարշաւի վրայ սուսուսած:

Այն պատկերը գերման պաշտօնեաներու աչքին վտանգաւոր բորբականտայի և խռովարարութեան առարկայ մը թուեր է:

Չ Ի Ն Ա Ս Ս Ա Ն

Քուան Սու կայսրը որոշած է որ պօքսէր շարժումներու պետերը հետեւեալ պատիժները կրեն: Շուանկ գնտապարտուի անձնասպան ըլլալու, թուան և Լան իշխանները աքսորուելու, Իւհիէն գլխատուելու, թունկ Գուսիանկ, Եինեուիէն Չաօյուքիասօ աստիճանազուրկ ըլլալու իսկ մեռած Յիւթօնկի և Գանդուի ընտանիքները պիտի զըր-

կուին կայսերական շնորհքներէն:

— Նիւ-Եորքէն քաջուած հեռագիր մը կը յայտնէ թէ Չինական լիազօրները կայսեր լուր տուած են որ օտար գեւապաններու այդ մասին տուած որոշումը անգառնալի է, բայց միայն թունկֆուսիանկի վճիռը կրնայ առայժմ յետաձգուիլ:

— Բէքինէն կը հեռագրեն թէ գեւապաններու թաղը պաշտպանելու համար զինուորական իշխանութիւնները ծրագիր մը պատրաստած են որուն համեմատ միջպագային պարիսպ մը պիտի շինուի կայսերական պալատին երկայնութեամբ: Պալատէն դեպանատունները գտնուած բոլոր շէնքերը պիտի փլուցուին ու շրջակայ շիններու վերաբերող տունները պիտի գրաւուին: Փրանսական և գերմանական գեւապանները արդէն ընդարձակ հողեր իրացուցած են: Իտալական գեւապանատունը նոյնիսկ ծովային մաքսատան պարտէզին ու շէնքերուն մէկ մասը իր շէնքին կցած է:

Այս տեսակ պայմաններու մէջ, կըսէ «Յայմզ» կայսերական ընտանիքը բոլորովին չենք կրնար մեղադրել Շուանի մնալ ուղելուն համար:

— Փրանսական զօրախումբ մը որ Շանհայ Գուան մեկնած էր, շրջակայ քաղաք մը քարոքանդ ըրած է, որովհետեւ քաղաքապետը մերժած էր 7000 թաէլ սուղանք վճարել կաթողիկ տեղացիներու կրամ կորուստներուն փոխարէն:

Պ Ո Ւ Լ Կ Ա Ր Ի Ա

Անցեալ ուրբաթ փետր. 2ին Սօֆիայի մէջ մականգոնացիներու հրացանածիք ընկերութիւնը մեծ միթիւնկ մը կազմեր է որուն ներկայ եղբր Կն 1000է աւելի անձեր և ուր որոշուեր է կառավարութեան խնդրել, որ այս ընկերութիւնը չի լուծէ և անոր կանոնագրութիւնը վաւերացնէ:

— Լուր կայ թէ Սօֆիայի ուսական գեւապանին ալգեցութեամբ. Սարաֆօֆ կը խորհի հրաժարիլ մականգոնական կօմիտէի նախագահութեան պաշտօնէն, որուն գործունէութիւնը աքգէն շատ մը արգելքներու սկսած է բազմիլ նախարարութեան մէջ Բէթրօֆի մտնելէն ի վեր:

Ք Ր Ա Ն Ս Վ Ա Լ

Փետր. 12ին 200 անգլիացի հեծելազօրքերու և պօէրներու ստաւար խումբի մը միջեւ ընդհարում մը տեղի ունեցեր է Գո-

լէզպուրկէն 20 փարսախ հեռու: Պօէրները փորձեր են շրջապատել անգլիացիները, որոնք հասած օգնութեան շնորհիւ միայն կարողացած են ազատուիլ:

Գերի բռնուած պօէր մը յայտարարեր է թէ 1500 հոգի էին յարձակողները 200 կառքերով: Կրաֆօնտէնի բոլոր արու բնակիչները ձերբակալուեր են պօէրներուն օգնած ըլլալու ամբաստանութեամբ:

50 պօէրներու ջոկատ մը անգլիական զօրքերուն համար տարուող 70 ձիեր յափշտակեր է:

— Ժանտախտը մտատանջութիւն պատճառած է Քարի տեղացիներուն, որոնցմէ մաս մը դէպի հիւսիս ճամբորդող նաւ մը մտնելով մերձեր են գուրս ելլել: Յետոյ 500ի չափ գործաւորներ տեղական կառավարչատունը դիմելով 6 պատգամաւորներ պրկեր են կառավարչին ի դիմաց 5000 գործաւորներու, որոնք յայտարարեր են թէ՛ որքան որ ժանտախտը տիրէ քաղաքին մէջ իրենք կը մերժեն աշխատել և որոշած են իրենց բնակավայրը վերագառնել:

— Բէլ-Մէլ-Կազէթ լրագիրը հետաքրքրական տեսակցութիւն մը կը հրատարակէ Քրիւկէրի հետ Լահէի մէջ: Քրիւկէր ցաւ յայտնելով որ, ոչ ոք փափաք յայտնած է իրաւարարութեան դեր ստանձնել թրանսվալի և Անգլիոյ միջեւ, այն հաստատ յոյսը յայտնեւ է թէ պօէրները վերջապէս զատը պիտի շահին՝ թէ ինչպէս կամ երբ, ինքն ալ չը գիտեր: Քրիւկէր յայտարարեր է թէ՛ Եւրոպայի մէջ գտած ընդունելութիւնը իրեն համար պատրանք մը եղած է: «Ես Շիթայի պէս պօէր զօրքերու գլուխը չեմ կրնար անցնել որովհետեւ շատ ծեր եմ, բայց հոս կրնամ օգտակար ըլլալ: Գալով կնոջս շատ կը ցաւիմ իր վրայ, բայց աւելի կը ցաւիմ հայրենիքիս վրայ: Կինս տղաքներ ալ ունի, որոնց երկուքը պատերազմի դաշտին վրայ մեռան, երկուքն ալ գերի բռնուեցաւ և երկուքն ալ կարծեմ մեռած ըլլալու են, որովհետեւ երկու ամիսէ ի վեր տեղեկութիւն չեմ ստացած անոնց մասին»:

Չ ՈՒԱՐԱՆ ԿՈՒԹԷՆՊԷՐԿ

(Տպագրական տառերու) Կարճր մետաղ . Ողիդ կարգ Հաշտար բարձրորդիս Ամէն լիզուէ տպագրական տառեր և զանազանք՝ զոհացուցիչ գնեցով Հասցէ՝ Fonderie typographique, Gutenberg Sophia, Rue Graff Jgnatieff № 3 Օтговорникъ: Д.рѣ МХГЖРДИЧЪ ВАРТАНІ Печ. «Взаимность» — Варна.